

Η διπλή εφηβεία.

Γράφει ο Ηλίας Λιαμής, Σύμβουλος Ενότητας Πολιτισμού.

Πρώτη πτυχή: Η εφηβεία ως πρόκληση

Η εφηβεία είναι ίσως η πιο μελετημένη και η πιο πολυσυζητημένη περίοδος του ανθρώπου. Ο παιδαγωγός που θα κληθεί να ασχοληθεί μαζί της, καλό θα ήταν να έχει εκ των προτέρων προειδοποιηθεί για μια εκρηκτική ηλικία, γεμάτη αντιφάσεις, ακρότητες και προκλητικότητα. Το ίδιο και οι γονείς, καλό θα ήταν να είναι ενήμεροι για βίαιη ανατροπή των δεδομένων της ειδυλλιακής παιδικής ηλικίας, με ό, τι αυτό συνεπάγεται για την οικογενειακή γαλήνη και ισορροπία.

Το γεγονός είναι πως οι προειδοποιήσεις αυτές λίγα αποτελέσματα φέρνουν. Η εφηβεία είναι απρόβλεπτη και ιδιαίτερη για κάθε έφηβο και συλλαμβάνει τον ενήλικο γονιό ή δάσκαλο πάντα εξαπίνης, έστω κι αν αυτός είναι εξοπλισμένος με πλούσια παιδαγωγική εμπειρία.

Η εφηβεία αποτελεί όντως μια περίοδο κρίσεως, με ό, τι υπονοεί αυτή η πολυσήμαντη λέξη. Στους καιρούς μας, η κρίση έχει συνδυαστεί κυρίως με

την αστάθεια, την ανατροπή και την οικονομική δυσκολία. Υπάρχει όμως μια πολύ ευρύτερη ερμηνεία του όρου: Η λέξη «κρίση» εκφράζει το γεγονός της αξιολόγησης πράξεων και επιλογών, την ανάγκη δοκιμασίας των αντοχών ενός συστήματος, καθώς και την ανάγκη ετοιμότητας αναπλαισίωσης, αλλαγής πορείας και αποδοχής νέων δεδομένων.

Με την πολυεπίπεδη αυτή έννοια, η εφηβεία αποτελεί όντως περίοδο κρίσης, πρώτα για τον ίδιο τον έφηβο. Ο άνθρωπος, στην ηλικία αυτή βιώνει με ραγδαίο ρυθμό αλλεπάλληλες ανατροπές. Δεν είναι μόνον οι νοητικές, ψυχικές και πνευματικές δυνάμεις, οι οποίες βρίσκονται σε μια διαρκή κινητικότητα και υφίστανται διαρκείς ανακατατάξεις. Είναι ακόμη και οι σωματικές αλλαγές, οι οποίες τον φέρνουν πολλές φορές σε δυσκολία να αναγνωρίσει το ίδιο τους το σώμα, ακόμη και την ίδια του τη φωνή. Η συναρπαστική, αλλά και επώδυνη αυτή ρευστότητα αναζητά επειγόντως σταθερές. Σε έναν κόσμο που δονείται από αλλαγές, τα ερωτήματα για σταθερότητα, διαχρονικότητα και απολυτότητα δεν αποτελούν απλώς φιλοσοφικές αναζητήσεις, αλλά βαθύτατη υπαρξιακή ανάγκη συγκρότησης και επιβίωσης.

Η ενίοτε ενοχλητική και συχνά αυθάδης –για τους άπειρους γονείς ή δασκάλους- απαίτηση για ατράνταχτη τεκμηρίωση και η αμφισβήτηση ακόμη και των πλέον αυτονόητων μέχρι χθες αρχών και αξιών υποκρύπτει μια αδήριτη ανάγκη για ένα ακλόνητο σημείο εκκίνησης μιας ύπαρξης, που ξεκινάει ένα ταξίδι με προορισμό «το άπειρο κι ακόμη παραπέρα», όπως ακούστηκε στο γνωστό καρτούν TOYSTORY της Disney. Το Αρχιμήδειο «δος μοι παστω και τανγανκινάσω» (δηλ. δος μου κάπου να πατήσω και θα σου μετακινήσω όλη τη γη) περιγράφει με τον περιεκτικότερο τρόπο την αγωνία, αλλά και το μεγαλείο της εφηβείας.

Αυτή η εφηβική κρίση, που τόσο έχει απασχολήσει παιδαγωγούς και ψυχολόγους, δεν εξαντλείται μόνον στον έφηβο. Εμπλέκει και τους ενήλικους, με τους διάφορους ρόλους, που έχουν αναλάβει -μητρικό, πατρικό, παιδαγωγικό-, για τους οποίους αποτελεί επίσης περίοδο κρίσης. Η βιαιότητα μιας ύπαρξης, που τα όρια της μέχρι τώρα ζωής του δεν τον χωρούν πλέον και

ορμά να διαρρήξει το κέλυφος της παιδικότητας, δοκιμάζει παράλληλα και την αντοχή, την ωριμότητα και την ετοιμότητα των «μεγάλων».

Την ώρα της αμφισβήτησης, ενίοτε βίαιης και παράλογης, ο γονιός ή ο δάσκαλος οδη-γούνται αναπόφευκτα σε μια αυτοκριτική ως προς το περιεχόμενο της διαπαιδαγώγησης που προσέφεραν ως τώρα, αλλά και σε μια δοκιμασία επανασχεδιασμού της, προκειμένου να επιτύχουν τους σκοπούς της. Ακόμη όμως και αυτοί οι σκοποί, εκ των πραγμάτων βρίσκονται υπό διαρκή αναθεώρηση. Ο ειλικρινής ενήλικας αναγνωρίζει πως πολλοί από τους σκοπούς αυτούς προϋπάρχουν ακόμη και πριν τη γέννηση του παιδιού. Το οικογενειακό, κοινωνικό και αξιακό πλαίσιο έχει κατασκευαστεί για τον έφηβο πριν και χωρίς τον έφηβο, η προσαρμογή του δε σ' αυτό αποτελεί την προς τα έξω απεικόνιση μιας επιτυχούς συνέχειας ήθους, αρχών και κοινωνικής καταξίωσης. Με άλλα λόγια, πολλοί γονείς αισθάνονται πως η διαμόρφωση των παιδιών τους αποτελεί μία τρόπον τινά διαδικασία αξιολόγησης των ιδίων στα μάτια του κοινωνικού συνόλου. Με τα δεδομένα αυτά, η εφηβική αμφισβήτηση και αναπλαισίωση ενεργοποιεί στον ενήλικα την αγωνία επίτευξης δικών του στόχων και δικών του επιδιώξεων.

Ως εκ τούτου, η περίοδος αυτή επανακαθορίζει και τη σχέση των δύο γενεών, γεγονός καθόλου επιφανειακό και καθόλου ανώδυνο. Όταν ο πατέρας και η μητέρα, επί 13 ή 14 χρόνια πάσκιζαν να αποσπάσουν από το παιδί τους την υπογραφή του σε ένα μονομερές συμβόλαιο συμμόρφωσης και μάλιστα με διαδικασίες γεμάτες κόπο, ξενύχτια, αγωνίες, απάρνηση τόσων και τόσων προσωπικών στιγμών και όλα εκείνα που μόνον ένας γονιός γνωρίζει, δεν μπορεί παρά να είναι οδυνηρή η στιγμή, κατά την οποία ο άγνωστος –όπως είπαμε- ακόμη και για τον ίδιο του τον εαυτό έφηβος καθίσταται άγνωστος και για τον ίδιο τον γονιό του, ο οποίος με τρόμο ακούει μέσα του ένα βασανιστικό ερώτημα όλο και συχνότερα:

«Είναι αυτό παιδί μου;»

Είναι ένα ερώτημα που γίνεται τόσο έντονο, όσο ο γονιός επιμένει στην ψευδαίσθηση –γιατί περί ψευδαισθήσεως πρόκειται- πως έχει ενώπιόν του μια ανθρώπινη ύπαρξη πλήρως ελεγχόμενη από εκείνον, την οποία ονομάζει «παιδί του», με το ίδιο περιεχόμενο που δίνει στην περιουσία ΤΟΥ ή την καριέρα ΤΟΥ. Σε εποχές μάλιστα, όπου είσαι ό, τι έχεις, ο αμφισβητίας έφηβος ανατρέπει βεβαιότητες και ασφάλειες του γονιού και καλεί σε αλλαγή ματιάς, αλλαγή στάσης, αλλαγή νοοτροπίας, κοντολογίς σε μια ολοκληρωτική και αναπόδραστη γονεϊκή μετάνοια.

Πηγή : <https://www.pemptousia.gr/>